

Petr Vágner különösen nagy fontosságot tulajdonít a térség közös történelme megismerésének. Történészként ő maga is aktív művelő ezt: néhány éve jelent meg könyve a sztálini örökség súlyos teherterheléséről (*Smečka*, Brno, Jota, 2002, 250 p.), amelyben az 1953-as szovjet hatalomváltás körülményeit és következményeit elemzi levéltári források és memoárok alapján, beleértve a volt szovjet blokkra gyakorolt hatásokat. 2000-ben alapította fiatal kollégáival, valamint orosz, ukrán és belorusz szakírókkal az „Oroszkérdés” (<http://russkiivopros.com/>) című internetes periodikát, amely negyedévente megújuló tartalommal elemzi regionális kontextusban a mai Oroszország és kapcsolatai problematikáját (ő maga is rendszeresen publikál itt). A legutóbbi évfolyam egyik fő kérdése a térségben kialakuló „történelempolitika”, sőt „történelempolitika”, a közelmúlt megítélésének napi politikai-ideológiai kérdéssé váló transzformálása. Petr Vágner álláspontja történészként és diplomataként is ugyanaz: a történelem megítélésének fő kritériuma az objektív forrás, fő módszere a regionális és egyetemes összehasonlítás, de elsődleges terepe a nemzeti kontextus. Ahogyan a kultúra szférájában is a nemzeti kultúra elsődlegességét hangsúlyozza: „nem hiszek abban, hogy lenne értelme egy »Visegrád-kultúra« mesterséges kreálásának”.

• Visegrad Fund
• 2010
• years

Rendhagyó köszöntés:

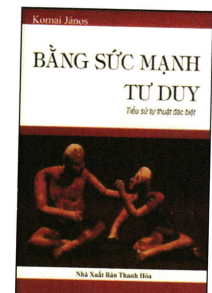
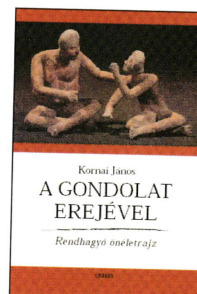
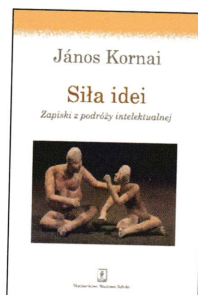
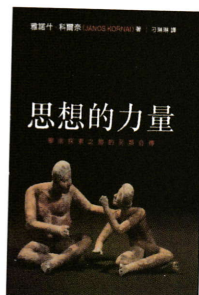
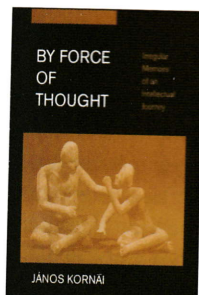
Kornai János Leontyev-díjat kapott

„Olvassák Kornait! Oroszország egyenest az ő könyvei szerint halad!” www.gzt.ru

„Kornai János könyve talán sehol nem olyan aktuális, mint itt és most, Oroszországban” – jelentette ki Szergej Gurijev professzor, az Orosz Közgazdasági Iskola rektora 2007 őszén Moszkvá-

ban, ahol közel száz tekintélyes orosz közgazdász és érdeklődő ünnepelte a szerzőt abból az alkalomból, hogy oroszul is megjelent *A gondolat erejével* című „rendhagyó visszaemlékezése” Okszana Jakimenko fordításában. 2010 februárjában újra Kornai Jánost köszönti az orosz közgazdász szakma, sőt, minden bizonnyal az egész közgazdászvilág: az idén ugyanis a világhírű professzor kapta a nagy tekintélyű Leontyev-díjat, amelyet a pétervári Leontyev Központ alapított a Nobel-díjas tudós születésének 100. évfordulóján, s amelyet azóta olyan személyiségeknek ítéltek oda, mint Leszek Balcerowicz, Jeffrey David Sachs, Anders Åslund vagy a nemrég elhunyt orosz reformer, Jegor Gajdar.

A kitüntetett s a kitüntetés névadója egyaránt rendhagyó életutat járt be, pályájuk rendhagyó mivolta azonban különös egybeeséseket mutat. Mindkettejük ifjúkorát katalizmák törik derékba: Leontyev, akit családjával együtt 1919-ben kilakoltatnak pétervári villájukból, majd 1922-ben rövid időre letartóztatják, mivel tiltakozott a neves orosz értelmiségiek Oroszországból való kényszerű kitelepítése ellen, 1925-ben maga választja Szovjet-Oroszország elhagyását, s először csak 1958-ban látogathat haza. Kornai János, akinek ügyvéd édesapját 1944-ben munkaszolgálatra hurcolják el, ő pedig csodával határos módon menekül meg Budapest ostroma alatt, az 1970-es évek legelején ugyancsak a külföldi pályát választja, de neki már megmarad a vissza-visszatérés lehetősége. Közgazdasági munkásságuk kiindulópontjaként mindketten saját országuk gazdaságát kezelik: Leontyev 1925-ben, Berlinben első saját kutatását a Szovjetunió népgazdasági egyensúlyáról publikálja, Kornai János életművének egyik kulminációs pontja a „szocialista rendszer” gazdasági törvényszerűségeinek feltárása. Mindkettejük pályájának legtermékenyebb időszakai a Harvard Egyetemhez kapcsolódnak – az orosz tudósé megszakításokkal 1931-től, Kornai Jánosé 1984-től. Mindkettőjük munkássága nemzetközi szinten teljesedik ki, mindketten tudatosan a nemzetközi tudományosság kritériumai és mércéi szerint építik életművüket, gondolataikat nemzetközi szakmai fórumok vitatják-cáfolják, majd erősítik meg. Eredményeik belső tartalmát nem e rövid köszöntő feladata ismertetni, szakmai lényegén messze túlmuta-

tó alapgondolata azonban megint csak különös módon egymásra ímel: a szociális és gazdasági folyamatok egy keretben való megragadása, a közgazdasági modellek mögötti társadalmi tendenciák kutatása. S életrajzuk – a kitüntetés pillanatában Pétervárott, ahol Leontyev diplomázott, majd 1990-ben díszdoktorrá választották – most ismét összetetalálkozik.

Kornai János Oroszországban már jó ideje szakmai tekintélynek számít, és személyes népszerűségnek örvend mind az idősebb, mind a legfiatalabb közgazdász-nemzedék körében. „Életeműve irányadóvá, sőt iskolateremtővé vált a szovjet közgazdaságtan meghatározó részeiben” – emelte ki a szakmában világszerte magasan jegyzett fiatal professzor, Jekatyerina Zsuravszkaja, a moszkvai Közgazdasági és Pénzügyi Kutatóközpont tudományos igazgatója, aki ugyancsak Kornai-tanítványnak tekinti magát. Viktor Mejerovics Polterovics professzor, az Orosz Tudományos Akadémia Központi Matematikai Intézetének főmunkatársa nemcsak Kornai matematikai közgazdasági modellezésben kifejtett tevékenységét, elméletalkotó és módszertani munkásságát értékelte rendkívül nagyra, hanem a következetes etikai alapállását és az ideologikus megközelítésekkel szembeni következetes tudományos pozícióját is kivételesnek nevezte.

„Kornai János a mi szerzőnk” – jelentette ki Szergej Vinokur, a *Voproszi Ekonomiki* folyóirat szerkesztője (maga is számos Kornai-írás fordítója), amely mint vezető orosz gazdasági akadémiai folyóirat Kornai Jánost a legfontosabb külföldi szerzőként tekinti sajátjának, 1989 óta rendszeresen publikálják cikkeit, kiadjuk jelentette meg az *Indulatos röpiratot*. A nemhivatalos közgazdasági gondolkodásban Kornai már a nyolcvanas évek óta jelen van: a *Hiány* orosz fordítása például már 1983-ra készen állt, de hivatalosan csak 1990-ben adták ki; egészen addig „szigorú őrizetben” tartották. „Én Novoszibirszkben, az ottani akadémiai részleg egyik vezetőjétől egyetlen éjszakára kaptam meg a páncélszekrényből a gépiratot – mesélte Viktor Sejnisz professzor –, óriási hatással volt rám, ez az igazi politikai gazdaságtan.”

A *gondolat erejével* orosz kiadása után azonban Kornai János neve „bevonult” az orosz internet-fórumokra is: 2007. december 31-én (szilveszterkor!) például épp a *Hiány*ról indult vita az életrajz idevonatkozó része kapcsán, amelyben az egyik hozzászóló ilyen felhívással utasította rendre vitapartnerét: „Olvass Kornait, és akkor lesznek érveid!” Kornai olvasására szólította fel olvasóit a *Gazeta* című lap (a *The Daily Telegraph* orosz kiadása) cikkírója, aki ezt a kérdést teszi fel: „Mi a közös Szergej Ivanovban és Kornai Jánosban?”, arra utalva, hogy az akkori miniszterelnök-helyettes vésztőlón azt nyilatkozta: ideje felidézni „a rég elfelejtett szovjet szót,

a deficitet”. A szerző akkor így zárta cikkét: „mennyivel reményteljesebb lenne az életünk, ha Kornai ismertsége Oroszországban fordított arányban állna Szergej Ivanovével”.

Próféciája mostanra megvalósult: Kornai Jánost ma Oroszországban is jobban ismerik, mint Szergej Ivanovot. És Kornai Jánost ma Oroszországban is együtt emlegetik a legnagyobbakkal, a legnagyobbak közt. Őszintén köszöntjük mi is.

Az „oroszkérdés” mint vízváltó: Igor Szavolszkij magyar pályaképehez

„Mondd el véleményedet Oroszországról, és megmondom, ki vagy” – nem mostanában, hanem épp 75 évvel ezelőtt hangzottak el ezek a szavak: Bálint György reagált így a *Nyugat* című folyóiratban Illyés Gyula *Oroszország 1934* című könyvére. Bár a parázs vita, amely Illyés útirajza körül kibontakozott, Szovjet-Oroszországról szólt, tárgya akár a mai Oroszország is lehetett volna. Ahogy ugyanis a nyugatosok szemében „a szovjetkérdés minden egyéniség próbaköve lett”, ugyanígy ma is állítható: az „oroszkérdés” politikai, intellektuális, sőt emberi vízváltóvá vált.

Nem könnyű ilyen helyzetben Oroszország nagykövetének lenni. Nem könnyű épp azon a ponton állni, ahol az indulatok hullámai összecsapnak, ahol a szenvedélyek egymásnak feszülnek, ahol már nem is az érvek és a racionális megfontolások számítanak, hanem, ahogy a „nyugatosok” fogalmaztak: „a vérmérséklet és a lelki alkat”. Márpedig Igor Szergejevics Szavolszkij mindvégig ezen a ponton állt és áll: magabiztosan, higgadtan, tárgyilagosan, hivatásbeli kötelességéből és személyes elkötelezettségéből fakadó meggyőződéssel képviselve azt a magasabb érdeket, amely számára egyedüli érdek – az orosz államé.

Harmadik misszióját töltötte Igor Szergejevics Szavolszkij Magyarországon a Szovjetunió, illetve Oroszország képviseletében. Először 1966–1972 között, másodszor 1986–1992 között volt a nagykövetség munkatársa, a nagykövetségi posztot pedig 2006 februárja és 2009 októbere közt viselte. Mindhárom időszakban erős politikai hullámverések közepette kellett dolgoznia. Az első ciklusára esett 1968: a csehszlovák krízis, a bevonulás, amely a Magyarországgal való viszonyt is rendkívüli módon megterhelte. A válság megoldása, a reformmozgalom és az új gazdasági mechanizmus kibontakozása egy diplomata számára felért egy kisebb rendszerváltás „levezénylésével”. Rendszerváltásból hamarosan „nagyban” is volt része, hiszen következő, második magyarországi kiküldetése a glasznoszty és peresztrojka megindulásakor kezdődött.